

"סוד החשמל"

עצומת 37א את"ה בקרוה

ד"ר מתוך סדרת הספרים

גליון פרשת תולדות ה' אלפים תשע"א "תעוררו את האהבה עד שתחפץ", [מותר לצלם לזיכוי הרבים]

מַצוֹת בְּכֹה הִיא שְׂרֵשׁ לְבִרְכָה

שאתה רוצה זה כסף, ואת זה כבר נתתי ליעקב, "וּדְגוּ וְתִירֵשׁ סִמְכַתִּיר".

וְכַשְׁעֵשׂוּ גלה שיעקב לקח לו את הברכה, הוא הבין שהיה כאן כח עליון רוחני שבא מן השמים ונתן ליעקב את הכח והאפשרות לקחת לו את הברכה, דהרי יצחק רצה באמת לברך את עשו, וכשעשו מגלה את זה הוא מבין שגם הרוחניות שלא קשורה ישירות לגשמיות, כמו הברכה למשל, שהוא מאס ויעקב אהב, גם לה יש השפעה על הגשמיות, אף שאין זאת השפעה ישירה כמו ברכה שממשיכה שפע גשמי, אלא היא כח רוחני שפועל ומסובב את הסבות שיצחק יהיה סומא, ושרבקה תדע שיצחק מעגנו לברך את עשו, ושעשו יתעבב בדרך, ושיעקב יצליח להוציא הברכות וכו'. ואז הוא מבין שגם הברכה יש לה חשיבות מבחינתו, וגם לזה יש השפעה עקיפה על הגשמיות שהוא כל כך אוהב, ואז הוא צועק גם על הברכה "את ברכתי לקח והנה עתה לקח ברכתי", מאחר שיעקב מחשיב את הרוחניות והברכה, ונדבק בקב"ה, הקב"ה דואג לו שיצליח לגנוב מעשו את הברכה הגשמית, דבכרה היא אותיות **בְּרָכָה**, וזה תלוי בזה, ועכשו עשו פועס גם על הברכה. וכן נשותיו של עשו שהיו מקטירות לעבודה זרה וסמאו את עיניו של יצחק, הן גרמו שיעקב יקח את הברכות. ורואים שעשו הפסיד את הברכה בגלל חטאיו. וכן רואים ששני מארעות אלו היו באותו יום, דברכת יצחק היתה בערב פסח, כמובא בפרד"א (לב). וכן מכירת הברכה של עשו היתה בערב פסח כמובא בפמ"ג (א"ח ס' תעו). ונבאר לקמן מדוע ביום זה היו שני מארעות אלו, ומפת בכורות שהיתה המשך להם.

מְצִינּוּ בזהר (תולדות קמה). "ויעקבני זה פעמים", מהו "זה" ויעקבני פעמים מיבעי ליה, אלא מלה אחת היתה שתי פעמים, ברכתי הפך לו פעם אחרת ברכתי. רואים שעכשו עשו הבין שמכח הברכה, יעקב זכה גם לברכה, ושתייהן ענין אחד. **כְּתוּב** (בראשית כז, לו) "וַיֹּאמֶר הֲכִי קָרָא שְׁמוֹ יַעֲקֹב וַיַּעֲקֹבֵנִי זֶה פְעָמִים אֵת בְּכִרְתִּי לָקַח וְהִנֵּה עֵתָה לָקַח בְּרַכְתִּי". בארנו במאמר 'התקדשות באכילה' את הענין שיעקב אחז בעקב עשו, דיעקב הוא אותיות 'יעקב', לרמז שיעקב משליט את הי"ד והמח, על כל האיברים עד העקב, וממילא הוא אוחד בעקב עשו בבחינת העקב שמשם עשו מקבל את כחו. כמו שכתוב (בראשית ג, טו) "וְאֵתָה תְּשׁוּפְנוּ עֵקֵב". וכן כאן עשו רמז "הכי קרא שמו

צָרִיךְ להבין מדוע בתחלה כשעשו מכר ליעקב את הברכה כתוב (בראשית כה, לד) "וַיִּבְזֶה עֵשָׂו אֵת הַבְּרָכָה". ומבאר רש"י **שְׂבָזָה עֲבוּדָתוֹ שֶׁל מְקוֹם**, הינו שעשו לא החשיב את הברכה לכלום, ובז לה והסכים למכור אותה תמורת נזיד עדשים, ואחר כך כתוב (שם כז, לו) "וַיֹּאמֶר הֲכִי קָרָא שְׁמוֹ יַעֲקֹב וַיַּעֲקֹבֵנִי זֶה פְעָמִים אֵת בְּכִרְתִּי לָקַח וְהִנֵּה עֵתָה לָקַח בְּרַכְתִּי". וכאן עשו מתלונן לפני יצחק שיעקב לקח את הברכה והברכה, ומשמע שכאב לו גם על הברכה, ומה השתנה אצל עשו ביחס שלו לברכה. ועוד צריך להבין דמשמע שעשו איננו מחשיב רוחניות, רק גשמיות, לכן הוא מוכן למכור את הברכה דבר רוחני נעלה, תמורת נזיד עדשים של גשמיות. וכן מצינו במדרש (שמ"ר לא, יז) שעשו מכר ליעקב את חלקו במערת המכפלה שהוא דבר רוחני נעלה, תמורת כסף וזהב גשמי, ומדוע לאחר שיעקב לקח לעשו את הברכה של יצחק, כתוב (בראשית כז, לד) "וַיִּצְעַק צַעֲקָה גְדוֹלָה וּמְרָה עַד מְאֹד", והרי ברפת יצחק ברכת צדיק, היא דבר רוחני, ומדוע זה נוגע לעשו עד עצם הנופש.

נִרְאָה לבאר דעשו בודאי ידע מהי רוחניות, וידע את המעלה של רוחניות, דעשו גדל בבית של אברהם ויצחק, ובודאי חנכו אותו ולמדו אותו את כל הענינים, כמובא בתרגום יונתן (בראשית ג, יג), שראשו של עשו נקבר במערת המכפלה, ומזה רואים שהראש ידע את התורה, והיה ראוי לקבר שם. וכן מובא בפרע"ח להאריז"ל (ר"ח ע' תס'), שבראשו של עשו היתה קדשה, לכן הוא נקבר במערת המכפלה, אלא שעשו לא החשיב את הרוחניות, רק את הגשמיות, דעשו מחשיב רק דבר שנותן לו הנאה מיידית בעולם הזה, וכל מה שקשור לעולם הבא הוא לא מחשיב, וממילא את הברכה ומערת המכפלה, שאין לו מהן הנאה גשמית, איננו מחשיב, מה שאין כן ברכת יצחק, עשו ידע שהיא מביאה ברכה בגשמיות, ולכן צעק צעקה גדולה ומרה, על הגשמיות שהפסיד.

כְּתוּב (בראשית כז, לז) "וַיַּעַן יַצְחָק וַיֹּאמֶר לְעֵשָׂו הֲנִי גְבִיר שְׁמַתִּי וְלָךְ וְאֵת כָּל אֲחָיו נָתַתִּי לּוֹ לְעַבְדִּים וְדָגוּ וְתִירֵשׁ סִמְכַתִּיר וְלָכֵה אִפּוֹא מֶה אַעֲשֶׂה בְּנִי", ורש"י שם מתקשה מדוע יצחק הזכיר את הברכה השביעית של "גביר שמתיו לך", ולא את הברכות הראשונות ומבאר לדברינו דיצחק רמז לעשו הרי כל מה

יעקב כִּינן שֶׁהוּא מְשַׁלֵּט אֶת הַמַּחַ עַל הַגּוֹף, וּבְזָכוֹת זֶה הוּא זָכָה לְנִצָּח אֶת עֵשׂו "וַיַּעֲקֹבֵנִי זֶה פַעַמִּים".

מְצִינוּ בְּרֵשׁ"י (בראשית כז, לו) שֶׁיִּצְחָק רָצָה לְבָרֵךְ אֶת הַבְּכוֹר דּוֹקָא, וּכְשֶׁשָּׁמַע שֶׁעֵשׂו מְכַר אֶת הַבְּכוֹרָה לַיַּעֲקֹב, אָמַר "גַּם בְּרוּךְ הִיָּה" וְשָׂמַח שֶׁבָרַךְ אֶת יַעֲקֹב, רוֹאִים שָׁגַם יִצְחָק הַבִּינָה שֶׁהַבְּרָכָה הַגִּשְׁמִית מְגִיעָה לְמִי שֵׁישׁ לוֹ אֶת הַחֲשִׁיבוֹת הַרוּחָנִית שֶׁל הַבְּכוֹרָה. וְכֵן הַפְּתוּב (בראשית מו, ו) "וַיִּקְחוּ אֶת מִקְנֵיהֶם וְאֶת רְכוּשֵׁם אֲשֶׁר רָכְשׁוּ בְּאֶרֶץ כְּנָעַן וַיָּבִיאוּ מִצְרַיִם יַעֲקֹב וְכָל זָרְעוֹ אִתּוֹ" ר"ת **בְּכוֹר**, לְרַמֵּז שֶׁרְכוּשׁוֹ שֶׁל יַעֲקֹב הִיָּה בְּזָכוֹת הַבְּכוֹרָה.

מְצִינוּ בַּמִּדְרָשׁ (ב"ר סג, יג) "**וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב מְכָרָה כִּיּוֹם** אָמַר לוֹ זַבִּין לִי חַד יוֹם מִן דִּינָךְ. וּבִסְפָר רְבִיד הַזֶּהב' מְבָאָר בְּשֵׁם הַר"ק מְרַאפְשִׁין שֶׁיַּעֲקֹב בִּקֵּשׁ מֵעֵשׂו שֶׁיִּמְכַר לוֹ אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת, כְּדִי לְהַתְעַנֵּג בְּעוֹלָם הַזֶּה, כִּינן שֶׁעֵשׂו יֵשׁ לוֹ אֶת הַתְעַנּוּג בְּעוֹלָם הַזֶּה, וּמְרַמֵּז בְּתַבַּת "**כִּיּוֹם**", ר"ת כֵּלָם יִשְׁבְּעוּ וַיִּתְעַנּוּ מִטּוֹבָךְ. וּמְבָאָר לְדַבְרֵינוּ כִּינן שֶׁבְּכֹרָה וּבְרָכָה הֵן אוֹתוֹ שֶׁרָשׁ, וְשַׁבָּת הִיא שֶׁרָשׁ הַבְּרָכָה, לְכֵן בִּקְשַׁת הַבְּכֹרָה הִיא בִּקְשַׁת הַשַּׁבָּת.

מְצִינוּ בַּזֶּהָר (תולדות קמב:) "**וַתִּקַּח רִבְקָה אֶת בְּגָדֵי עֵשׂו**", אֱלוֹהִים לְבוּשִׁים שֶׁהַרוּיחַ עֵשׂו מְנַמְרֹד, וְאֱלוֹהִים מְלַבּוּשֵׁי כְבוֹד שֶׁהֵיוּ מִן אָדָם הָרֵאשׁוֹן, וְכֵאֵל לִידֵי נְמֹרֹד, וְעֵשׂו יִצְאָ לְשֹׁדָה וְנִלְחַם בּוֹ בְּנִמְרֹד, וְהָרַג אוֹתוֹ, וְנִטַּל אֱלוֹהִים מִמֶּנּוּ. וְאוֹתוֹ יוֹם לֹא לָקַח אוֹתָם, וְיִצְאָ לְשֹׁדָה וְהַתְעַבֵּב שָׁם, וְכֵאֲשֶׁר הִיָּה לְבוּשׁ בָּהֶם עֵשׂו לֹא הָיוּ מַעֲלִים רִיחוֹת כָּלָל, כִּינן שֶׁלִּבְשׁ אוֹתָם יַעֲקֹב אַז חֲזָרָה אֲבָדָה לְמַקּוֹמָה וְהָעֵלּוּ רִיחוֹת, שֶׁבְּגָלָל שֶׁיִּפְּיוֹ שֶׁל יַעֲקֹב יִפְּיוֹ שֶׁל אָדָם הִיָּה, "וַיִּרַח אֶת רִיחַ בְּגָדָיו וַיְבָרְכֵהוּ", שֶׁכִּינן שֶׁלִּבְשׁ אוֹתָם יַעֲקֹב הָעֵלּוּ רִיחוֹת בְּאוֹתָהּ שֶׁעָה אַז יָדַע שֶׁרֵאשׁוֹי הוּא לְהַתְבָּרֵךְ. רוֹאִים שֶׁכִּיּוֹם מְכִירַת הַבְּכוֹרָה לַיַּעֲקֹב, עֵשׂו הָרַג אֶת נְמֹרֹד וְנִטַּל מִמֶּנּוּ אֶת מְלַבּוּשָׁיו שֶׁל אָדָם הָרֵאשׁוֹן. וּבְכַח מְלַבּוּשִׁים אֱלוֹהִים זָכָה יַעֲקֹב לְבְרָכָה. וּמְבָאָר לְדַבְרֵינוּ דְּכָל עֲנִין הַבְּכוֹרָה הִיָּה שֶׁרָשׁ הַבְּרָכָה. לְכֵן סוֹבֵב הַקְּבָ"ה בְּיוֹם מְכִירַת הַבְּכוֹרָה שֶׁהַבְּגָדִים הַנּוֹצְרָכִים לַיַּעֲקֹב לְצַרְךָ הַבְּרָכָה יִגִּיעוּ לְבֵית שְׁבוּ גְרוּ יַעֲקֹב וְעֵשׂו, כְּדִי שֶׁיַּעֲקֹב יוּכַל בְּבוֹא הַזְּמַן לְלַבֵּשׁם וְלְהַתְבָּרֵךְ. וְכֵן בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם שֶׁל מְכִירַת הַבְּכוֹרָה נִפְטָר אֲבִרָהּם אֲבִינוּ. וּבְאֶרְנוּ בְּמֵאמֶר 'מִיתַת צְדִיקִים' שְׁמִיתַת צְדִיקִים מְבִיאָה בְּרָכָה לְעוֹלָם.

מְצִינוּ בַּמִּדְרָשׁ (ב"ר צז, ו) ר' יְהוּדָה אָמַר "וְאֲנִי נִתְתִּי לְךָ שְׁכָם אֶחָד עַל אַחֶיךָ", זֶה הַבְּכוֹרָה וְלְבוּשׁוֹ שֶׁל אָדָם הָרֵאשׁוֹן, "אֲשֶׁר לָקַחְתִּי מִיַּד הָאֱמֹרִי", זֶה עֵשׂו. נִרְאֶה דְּלְכֵן הַמִּדְרָשׁ מְקַשֵּׁר אֶת נִתְיִנַת הַבְּגָדִים שֶׁל אָדָם הָרֵאשׁוֹן וְנִתְיִנַת הַבְּכוֹרָה לְיוֹסֵף, לְרַמֵּז שֶׁבְּגָדִים אֱלוֹהִים חֵלֵק מֵהַבְּכוֹרָה. כְּשֵׁם שֶׁיַּעֲקֹב זָכָה לְקַנּוּת אֶת הַבְּכוֹרָה מֵעֵשׂו בְּיוֹם שְׁבוּ הַתְחִלָּה גְּאֵלַת בְּגָדִים אֱלוֹהִים, כֵּן יוֹסֵף קָבַל אֶת הַבְּכוֹרָה יַחַד עִם בְּגָדִים אֱלוֹהִים.

וַרְדִּיפוּתוֹ שֶׁל עֵשׂו אַחַר יַעֲקֹב לְאַחַר שֶׁלָּקַח אֶת הַבְּרָכָה, הֵן גְּרָמוּ שֶׁהַבְּרָכָה תִּתְחַלֵּל לְהַתְקִים בְּפִעַל, כְּדַבְּאֵרְנוּ בְּמֵאמֶר 'וַיִּלַּךְ חֲרֹנָה' שֶׁזֶּה שְׂאֵלִיפִז לָקַח מִמוֹנוֹ שֶׁל יַעֲקֹב, גְּרָם שֶׁיַּעֲקֹב יִקְבַּל בְּסוּפוֹ שֶׁל דְּבָר גַּם אֶת רַחֵל, וְגַם אֶת לָאָה, וַיָּבִיֵא י"ב שְׁבָטִים לְעוֹלָם. דָּאָם הִיָּה לוֹ מִמוֹן הִיָּה לֹקַח אֶת רַחֵל וְהוֹלֵךְ, כְּשֵׁם שְׂאֵלִיעֶזֶר לָקַח אֶת רִבְקָה וְהוֹלֵךְ, וְכֵן מוֹבָא בְּסִדְרַת עוֹלָם' (פ"ב) שֶׁבְּאוֹתוֹ יוֹם שֶׁיַּעֲקֹב לָקַח אֶת הַבְּרָכָה מֵעֵשׂו, נוֹלְדוּ רַחֵל וְלָאָה. וְכֵן מוֹבָא בְּעֵץ חַיִּים' לְהַאֲרִיז'ל (שַׁעַר לַח ח"ב ע' רד) שֶׁבְּאוֹתוֹ יוֹם נִתְמַתְקָה לָאָה וְהִיָּתָה בְּסוּד הַקְּדוּשָׁה, דְּמִתְחַלְלָה הִיָּתָה רֵאוּיָה לְעֵשׂו וּבְאוֹתוֹ יוֹם עֲבָרָה לְרֵשוֹת יַעֲקֹב.

מוֹבָא בְּסִפְרַת הַחַנוּךְ' (יח) מְשַׁרְשֵׁי מִצְוָה זוֹ שֶׁרָצָה הַשֵּׁם יְתַבָּרֵךְ לְזָכוֹתָנוּ, לְעֲשׂוֹת מִצְוָה בְּרֵאשִׁית פְּרִיּוֹ, לְמַעַן דַּעַת כִּי הַכֹּל שָׁלוֹ, וְאִין לוֹ לְאָדָם דְּבָר בְּעוֹלָם, רַק מָה שֶׁיִּחְלַק לוֹ הַשֵּׁי בְּחִסְדֵינוּ, וְכִינן זֶה בְּרֵאוֹתוֹ כִּי אַחַר שֶׁיִּגַע הָאָדָם כְּמָה יִגִיעוֹת, וְטָרַח כְּמָה טָרַחִים בְּעוֹלָמוֹ, וְהִגִיעַ לְזָמַן שֶׁעֵשָׂה פְּרִי, וְחִבִּיב עָלָיו רֵאשִׁית פְּרִיּוֹ כְּבַבַת עֵינוֹ, מִיַּד נוֹתְנוֹ לְהַקְבִּ"ה, וּמִתְרוֹקֵן רֵשוֹתוֹ מִמֶּנּוּ, וּמְכַנִּיסוֹ לְרֵשוֹת בּוֹרְאוֹ. רוֹאִים שֶׁמִּצְוֹת בְּכוֹר, בְּאָדָם וּבְבַהֲמָה עֲנִינָה קְדוּשַׁת הַבְּרָכָה הַגִּשְׁמִית, שֶׁהַקְּבָ"ה נָתַן לְאָדָם, וְלַחֲזִירָה לַה', דְּבָכֵךְ שֶׁהָאָדָם מַחְזִיר אֶת הַמְּבָחָר בְּיוֹתֵר הוּא מְסַמֵּל שֶׁהַכֹּל שֶׁל ה'. נִרְאֶה דְּלְכֵן הַבְּרָכָה בְּאֶה בְּזָכוֹת הַבְּכוֹרָה, לְסַמֵּל שֶׁבְּרָכָה זוֹ נִתְּנָה לְאָדָם כְּדִי לְהַחְזִירָה לַה', כְּמוֹ מִצְוֹת בְּכוֹר, וּמִי שֵׁישׁ לוֹ אֶת מַעֲלַת הַבְּכוֹרָה שֶׁמַּעֲלָה אֶת הַכֹּל לַה', זוֹכָה לְבְרָכָה וּמְקַבֵּל עוֹד שְׁפַע שֶׁיּוּכַל לְהַעֲלוֹת עוֹד לַה'. וְכֵן מִצְוֹת בְּכוֹרִים מוֹבָא בַּזֶּהָר (תִּיקוּנִים ל). שֶׁהִיא מְלִשׁוֹן בְּכוֹר, וְכֵן ה'חַנוּךְ' (צא) מְפָרֵשׁ לְמִצְוָה זוֹ אוֹתוֹ טַעַם שֶׁמְפָרֵשׁ לְמִצְוֹת בְּכוֹר, וּמוֹסִיף שֶׁם שֶׁבְּזָכוֹת מִצְוָה זוֹ יִזְכּוּ לְבְרַכַת הַפְּרוֹת בְּרָכָה גִּשְׁמִית, דְּהַבְּכוֹרִים וְהַבְּכוֹרִים, מְבִיאִים אֶת הַבְּרָכָה.

כְּתוּב (שְׁמוֹת כב, כח) "**מִלְאָתְךָ וְדַמְעַתְךָ לֹא תֵאָחֵר בְּכוֹר בְּנִיךָ תִּתֵּן לִי**", רוֹאִים שֶׁהַפְּתוּב מְכַלִּיל בְּכוֹרִים וּבְכוֹרִים יַחַד, וְהַגְּמָ' (בְּכוֹרוֹת כו:) לּוֹמְדַת מִכָּאן הִקְשׁ מִבְּכוֹרִים לְבְכוֹרִים. וְכֵן מוֹבָא בְּסִפְרַת 'אַהֲבַת יִשְׂרָאֵל' (פ' כז תשא) שֶׁפָּרַשְׁתָּ בְּכוֹרִים מִתְחִלָּה בְּמַלִּים "**וְהִיָּה כִּי תִבּוֹא ד'תְּבוֹאָה**" ר"ת תּוֹרָה וְגִדְלָה בְּמַקּוֹם אֶחָד" לְרַמֵּז שֶׁבְּכוֹרִים מְשִׁיכִים אֶת הַבְּרָכָה.

מוֹבָא בְּמַהֲר"ל (דְּרֵשוֹת מַהֲר"ל דְּרוֹשׁ עַל הַתּוֹרָה) הָעוֹלָם אִין רֵאוּי לְהַבְּרָאוֹת מְשׁוּם אוֹת זוֹלַת הַבְּרָכָה, בְּאֲשֶׁר בּוֹ הַרְבוּי, וְלָכֵךְ פְּתַח בְּבִי"ת מִפְּנֵי שֶׁמִּצְדָּה זֶה הַבְּרָכָה יֵשׁ בּוֹ בְּרָכָה, כִּי הַבְּרָכָה הִיא בְּרַבּוּי. וְהַמּוֹפֵת הַחוּתָךְ כִּי עֲצָם הַבְּרָכָה הִיא בְּרָכָה בְּמָה שֶׁמְסַפְּרָה שְׁנַיִם, הַתְחִלַת הַרְבוּי, כִּי בְּלִשׁוֹן בְּרָכָה אֲשֶׁר שֶׁרָשָׁה בְּרַח, כֹּל הָאוֹתוֹת יְבוֹאוּ בְּמַסְפָּר זֶה, אִם הַבְּרָכָה בְּאַחַדִּים, אִם הַכ"ף בְּעֲשִׂירִיּוֹת, הַר"שׁ בְּמֵאוֹת, הַר"י כִּי הַבְּרָכָה בְּעֲצָמָה הִיא אוֹת שֶׁל בְּרָכָה. רוֹאִים שֶׁהַבְּרָכָה בְּאֶה בְּמַסְפָּר שְׁנַיִם. עַל כֵּן זֶה נִרְאֶה לְבָאָר הַדִּין שֶׁבְּכוֹר נוֹטֵל כִּי שְׁנַיִם בִּירְשַׁת אֲבִיו, כְּמוֹבָא בְּפְתוּב (דְּבָרִים יא, יז), מְשׁוּם שֶׁיֵּשׁ לוֹ אֶת הַמַּעֲלָה הַרוּחָנִית שֶׁל

הבכורה שרש הברכה השייכת לאותיות ב'ר'ך' שמספרן שנים, הרי היא משפיעה עליו את הברכה שבאה במספר שנים, ש'יטל פי שנים. והוסיף הרה"ג ר' אחי כהן שליט"א שגם ב'ך' שייכת לאותן אותיות, דב'ך' מרמזת על פניעה, שאדם כורע ב'ך' ונכנע לה, ומי שיש לו את מעלת ה'ך', יש לו את מעלת הבכורה להודות שהפל מה, וממילא הוא זוכה לברכה.

מצינו

במדרש (ב"ר סג, יג) שיעקב חשק בבכורה כדי לעבד בבית המקדש, נראה דזה גופא הטעם שהבכורים נלקחו לעבודה בבית המקדש, לסמל שהצלת הבכורים ממצרים, וגאלת מצרים, והפניסה לארץ עם הברכה הגשמית שבאה בעקבות זה, מטרתה, העבודה בבית המקדש, ששם היו מעלים את הגשמיים לה, כמו קרבנות ונסכים וכו'. וראוי שהעלאה זו תעשה על ידי הבכורים שהם עצמם מחזרים לקב"ה כפיכול להיות משרתי ה' בבית המקדש, ולכן הם אלה שממשיכים להעלות עוד ועוד גשמיים לה' בבית המקדש. ולכן חשק יעקב בבכורה, כי יעקב חשק במעלה הרוחנית הזאת להיות כפיכול מפרש ומקדש לקב"ה, לעבד בבית המקדש ולהעלות עוד ועוד גשמיים לקב"ה, ולכן בזכות זה דוקא, הוא קבל את הברכה בעניני העולם הזה מיצחק, לסמל שלו ראוי הברכה, מאחר שהוא יעלה אותה לה' בחזרה, דבכורה מביאה ברכה. וכן בארנו במאמר 'ויאהב יצחק את עשו', שברכת יצחק ליעקב תקים בימות המשיח שאז יעלו את הגשמיים עם כל הקלפת נגה לה' כקרבן. וכן מובא ב'אור החיים' (בראשית מט, כח במדבר ג, מה), שלעתיד לבא תחזור העבודה בבית המקדש לבכורים, ומבאר לדברינו פיון שאז יזכו למדרגה זו שיחזירו את הגשמיים לקב"ה, וממילא מן הראוי שדבר זה יעשה על ידי הבכורים.

כתוב

(שמות יג, ב) "קדש לי כל בכור פטר כל רחם בבני ישראל באדם ובבהמה לי הוא". ומבאר רש"י "פטר כל רחם", שפתח את הרחם. נראה דלכן התורה מרמזת את ענין הפטר שהבכור פתח את הרחם, לרמז שמצות בכורה פותחת את שערי הברכה. וכן "פטר כל רחם" ר"ת פ'ר'ך' או רפ"ח בחלוף, דבני ישראל עבדו עבודת פ'ך' לברר ברורי רפ"ח במצרים ולהעלותם לה', ובזכות זה זכו לפטר כל רחם שפתח את שערי הברכה. וכן התרגום של המלה מצות הוא פטירה, דביציאת מצרים זכו בני ישראל למעלת הבכורה שפותחת את השערים, לכן אכלו מצות שהן פטירה, לשון פתיחה. וכן פטר בגימטריא הכתוב "ויבקעו המים", דבקיעת המים היתה פתיחת המים להצלת בני ישראל מהמצרים, ופתיחה זו היתה בכח הבכורה שזכו לה ביציאת מצרים.

כתוב

(שמות ד, כב) "ואמרת אל פרעה כה אמר ה' בני בכרי ישראל: ואמר אליך שלח את בני ויעבדני ותמאן לשלחו הנה אנכי הרג את ב'ך'ך". ומבאר רש"י "בני בכרי", כאן חתם הקב"ה על מכירת הבכורה שלקח יעקב מעשו. לכאורה צריך להבין מה שינ' לומר שרק במכת בכורות חתם

הקב"ה על מכירת הבכורה של עשו ליעקב. הרי בודאי הסכים הקב"ה על המכירה מיד כשנעשתה. ונראה לבאר על פי דברינו דבארנו במאמר 'חשמל יציאת' הלשון חתם וחתומה שמסמל השפעה. דחתומת המלך היא השפעת המלך. וכן נראה דודאי הסכים הקב"ה על מכירת הבכורה מיד, אבל החתימה כאן חתם הקב"ה על מכירת הבכורה, התחילה במכת בכורות, דבמכת בכורות התחילה השפעת מכירת הבכורה מעשו ליעקב, דבמכת זו זכו ישראל לדרגת הבכורה להיות מפרשים לה', וזו היתה מטרת יעקב כשקנה הבכורה מעשו. ולכן מפת בכורות היתה באותו תאריך שיעקב קנה את הבכורה מעשו, ויבאותו תאריך שיצחק ב'ך' את יעקב, שמארעות אלו היו בערב פסח, דהכל היה המשך אחד. וכן ביום זה זכו ישראל לרכוש גדול. וכן מובא בספר 'שבילי פנחס' בשם מהר"א מבעלזא שדצ"ך מרמז על דיצה, עד"ש מרמז על העדשים שקבל עשו על הבכורה, ובאח"כ מרמז שבא חוב. ומבאר לדברינו שבמכת בכורות זכו לדיצה על קיום המכירה תמורת העדשים, ובא החוב של עשו שמכר את הבכורה ליפרע ולהתקיים.

מצינו

בזהר (תרומה קעד:) שייציאת מצרים היתה בבחינת פדיון הבן שה' פדה את ישראל מיד המצרים, כמו שפתיב (דברים ז, ח) "ויפדן מבית עבדים מיד פרעה מלך מצרים". ולכאורה קשה הרי פדיון הבן פרושו שמוציאים את הבן מרשות ה' וחוזר לרשות עצמו, ובמצרים יצאנו מרשות פרעה ונכנסנו לרשות ה'. נראה לבאר פיון שביציאת מצרים נכנסו הבכורים לרשות ה', היתה בזה בחינת פדיון לכל ישראל שהבכורים נכנסו במקומם, דיציאת מצרים מחיבת את כל ישראל להיות מפרשים לגמרי לה' כמו הבכורים שהיו כהנים, פיון שייצאנו מעבדות פרעה ונכנסנו לעבדות ה', והבכורים הפרשו במקום כל כלל ישראל, לכן זה היה בבחינת פדיון עבור כלל ישראל כדברי הזהר. וכן כתוב (שמות ד, כב) "ואמרת אל פרעה כה אמר ה' בני בכרי ישראל", ורואים שקודם יציאת מצרים כל כלל ישראל נקראים בשם בכור, ומבאר לפי דברי הזהר פיון שעדין לא נפדו ביציאת מצרים. ובאמת גם לאחר יציאת מצרים אפשר לקרא לכל כלל ישראל בשם בכור, פיון שכלל ישראל מפרש לעבודת ה', והפרשה זו היא בבחינת בכורה.

נראה

דלכן ענין הבכורה והברכה מתקשרים עם פסח דוקא, דפסח הוא הזמן של השפעת הפרנסה כדבארנו בנספח למאמר 'סוד החצי'. ותכלית השפעה זו היא כדי להעלותה לה' בבחינת בכורה. לכן בערב פסח יעקב קנה את הבכורה שהביאה לו אחר כך את הברכה של יצחק באותו יום, ובערבבו של יום זה זכו בכרי ישראל לנצל במצרים, כדי להיות מפרשים לה' ולהעלות גשמיים לה'. וזה הענין של תענית בכורים בערב פסח דוקא כדלקמן.

מובא

ב'טור' (או"ח תע) ג'רסינו במסכת סופרים הבכורות מתעניין בערב פסח, והטעם זכר לג' שנגלו ממכת בכורות, וכתב האבי עזרי שגם בכור לאם יש לו להתענות

פְּדִיּוֹן הַבֵּן וּפְטוֹר חֲמוֹר

נִרְאָה דְּלִכְּנָה הַתּוֹרָה צִוְּתָה לְפָדוֹת אֶת בְּכוֹר הַחֲמוֹר דְּנֹקָא, וְלֹא שְׂאֵר בְּהֵמוֹת טְמֵאוֹת, דְּחֲמוֹר מְסַמֵּל אֶת כָּל הָעוֹלָם הַחֲמָרִי וְהַגִּשְׁמִי כְּדַבְּאֲרֵנוּ בְּמֵאמֵר 'עֲנִי וְרוֹכֵב עַל חֲמוֹר', וּבִזְהָ שְׂמַחְזִיר אֶת הַבְּכוֹר שֶׁל הַחֲמוֹר לִקְבֵ"ה, הוּא מְסַמֵּל שֶׁהוּא מַחְזִיר אֶת כָּל הַחֲמָרִיּוֹת לִקְבֵ"ה, וְכֵן הַחֲמוֹר הַגִּשְׁמִי יֵשׁ בּוֹ תְּכוּנַת בְּטוֹל לְאֻדוּנְיוֹ יוֹתֵר מִכָּל הַבְּהֵמוֹת, כַּמּוּבָא בְּזֵהָר (ויחי רמב). וְזֶה מְסַמֵּל עַל כָּל הַחֲמָרִיּוֹת, שְׂאֵף עַל פִּי שֶׁהוּא חֲמוֹר וְחֲמָרִי, אֲפָשֵׁר לְבַטֵּל אוֹתוֹ, וְלַהֲעֵלוֹת אוֹתוֹ לַה'.

וְהַתּוֹרָה צִוְּתָה שִׂיחְזִירוּ אֶת זֶה לִקְבֵ"ה עַל יְדֵי פְּדִיּוֹתוֹ בְּשָׂה וּנְתִינַת הַשָּׂה לְכַהֵן, וּבִזְהָ הוּא יֵצֵא מִרְשׁוֹת ה' חֲזָרָה לְרִשׁוֹת הָאֲדָם וְהַשָּׂה הַפָּרֵשׁ לַה' בְּמִקּוּמוֹ. וְאִם אֵינוֹ רוֹצֵה לְהַחְזִירוֹ לַה' בְּאִפְּסָן זֶה, כְּתוּב (שמות יג, טו) **"וְיִהְיֶה ה' כָּל בְּכוֹר בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבְּכֹרִי יִשְׂרָאֵל וְעַד בְּכוֹר בְּהֵמָה, עַל כֵּן אֲנִי זֹכֵר לַה' כָּל פֶּטוֹר רְחֵם הַזְּכָרִים וְכָל בְּכוֹר בְּנֵי אֶפְרַיִם"**. וְזֶה גּוֹפֵא הַטַּעַם שֶׁנִּצְלָה בְּכוֹרֵי יִשְׂרָאֵל בְּמִצְרַיִם כְּדִי לְהִיֹּת מִפְּרָשִׁים בְּעַצְמָם לַה'. וְלַהֲעֵלוֹת עוֹד גִּשְׁמִיּוֹת לַה' בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ. לְכֵן בְּיוֹם זֶה שָׁבוּ זְכוֹ הַבְּכוֹרִים לְמִדְרָגָה זוֹ צְרִיכִים לְהַתְעַנּוֹת, דְּתַעֲנִית הִיא הָעֲלֵאת הַגִּשְׁמִיּוֹת לַה' בְּדִרְגָה הַגְּבוּהָה בְּיוֹתֵר, דְּהוּא מַעְלָה אֶת חֻלְבוֹ וְדָמוֹ לַה' כְּקִרְבָּן. וְדַבֵּר זֶה שֵׁיךְ רַק בְּבְכוֹרִים שֵׁיֵשׁ בָּהֶם אֶת מַעֲלַת הַבְּכוֹרָה שֶׁל הָעֲלֵאת הַגִּשְׁמִיּוֹת. מֵה שְׂאִין כֵּן גְּדוֹל הַבֵּית, אֵף עַל פִּי שֶׁהִיָּה לוֹ נֶס בְּמִצְרַיִם, כִּינּוֹן שֶׁהוּא אֵינוֹ בְּכוֹר, וְאִין לוֹ אֶת מַעֲלַת הַבְּכוֹרָה אֵינוֹ צָרִיךְ לְהַעֲלוֹת אֶת הַגִּשְׁמִיּוֹת בְּתַעֲנִית כַּמּוֹ הַבְּכוֹרִים.

וּמִרְמָז בְּמִסְכַּת סוֹפְרִים' (כא, ג) **אֵין מִתְעַנִּין עַד שִׁיעֲבֹר נִסּוֹן אֱלֹא הַבְּכוֹרוֹת שֶׁמִּתְעַנִּין בְּעֶרְב פֶּסַח וְהַצְנוּעִין בְּשִׁבִיל הַמִּצְוָה כְּדִי שִׁיכְנִסוּ בָּהּ בְּתַאֲוָה**. רוֹאִים שֶׁהַמִּסְכַּת סוֹפְרִים' מְקַשֵּׁר אֶת תַּעֲנִית הַבְּכוֹרִים וְתַעֲנִית הַצְנוּעִין. נִרְאָה דִּישׁ כְּאִן רָמַז כֶּשֶׁם שֶׁהַצְנוּעִים מִתְעַנִּין וּפוֹרְשִׁים מִן הַגִּשְׁמִיּוֹת כְּדִי לְקַיֵּם מִצְוֹת אֲכִילַת מִצָּה בְּיַתֵּר שְׁלֵמוֹת, כֵּן תַּעֲנִית הַבְּכוֹרִים הִיא בְּבַחֲנִיַת תַּעֲנִית שֶׁל בְּעֲלֵי מַעְלָה, שְׂרוּצִים לְהַעֲלוֹת חֻלְבָם וְדָמָם לַה' דְּזֵהוּ עֲנִינּוּ הַבְּכוֹרָה. וְכֵן מִבְּאֵר לְדַבְּרֵינוּ מִדּוּעַ תַּעֲנִית נִקְבְּעָה לְעֶרְב פֶּסַח דְּנֹקָא, דְּבִיּוֹם זֶה הִיָּתָה מְכִירַת הַבְּכוֹרָה שֶׁל עֶשׂוֹ לְיַעֲקֹב כְּדִלְעִיל. וְכֵן מוּבָא בְּרַבְנָה בְּחַיִּי (שמות לד, כ) **מִי שֶׁזֹּכֵה שֶׁהוּא בְּכוֹר מַעְלָה גְּדוּלָּה הִיא וְיִצְטַרְךָ הַבְּכוֹר שִׂיחְזִיק בְּתוֹרָה וּבִירְאָת שָׁמַיִם יוֹתֵר מִשְׂאֵר בְּנֵי אָדָם**.

מְצִינוֹ בְּמִדְרָשׁ (שמו"ר יט, ז) **ר' נְתַן אוֹמֵר, אָמַר הַקְּבֵ"ה לְמֹשֶׁה, כֶּשֶׁם שֶׁעֲשִׂיתִי יַעֲקֹב בְּכוֹר, כֵּן אֲנִי עוֹשֶׂה לְמִלְךָ הַמְּשִׁיחַ בְּכוֹר, כֵּן "קִדְשׁ לִי כָל בְּכוֹר", וּמִבְּאֵר לְפִי דַבְּרֵינוּ דְּאוֹתָהּ מִדְרָגָה שֶׁהִיָּתָה לְיַעֲקֹב תִּהְיֶה לְעֵתִיד לְבֹא לְמִלְךָ הַמְּשִׁיחַ, כַּמּוֹ שְׂכַתוּב (זכריה ט, ט) **"עֲנִי וְרוֹכֵב עַל חֲמוֹר"** רְכִיבָה עַל הַחֲמָרִיּוֹת וְהָעֲלֵאת הַחֲמָרִיּוֹת לַה', וּמֵאוֹתָהּ סִבָּה הַקְּבֵ"ה צִוְּתָה **"קִדְשׁ לִי כָל בְּכוֹר"**, קְדוּשַׁת הַגִּשְׁמִיּוֹת וְהַחֲזָרָתָה לַה'.**

שהתורה מקשרת בפרשיות אלו את היציאה ממצרים והכניסה לארץ, עם מצות תפלין ומצות בכור דוקא, דהשפעת השפע שבאה כתוצאה מהיציאה ממצרים, ומהתפלין ומהבכור, היא כדי לקדש את זה ולהחזיר את זה לה'. וכן מובא בספר 'אמונת עתיד' (תשנ"ז ע' עו) ש"וּצוֹנוּ לְהַנִּיחַ תְּפִלִּין" בגימטריא "בְּנֵי בְכוֹרֵי יִשְׂרָאֵל".

מְצִינוּ בגמ' (בכורות ד.) שבכהנים ולוים לא נוהגות מצות פדיון הבן ומצות פדיון פטר חמור, נראה לבאר על פי דברינו דכהנים ולוים שהם עצמם הפרשו להיות משרתי ה', והם החזרו לקב"ה, ממילא בניהם וממונם הכל של ה' ואין להם מציאות עצמית כלל. ואין צריך שיחזירו הבנים והממון לקב"ה, דכל מציאותם שיכת לקב"ה. והפטור של כהנים ולוים מפטר חמור נלמד בגמ' (שם) **כָּל שֵׁשְׁנוּ בְּכוֹר אָדָם יֵשְׁנוּ בְּכוֹר בְּהֵמָה טְמֵאָה, וְכָל שְׂאִינוּ בְּכוֹר אָדָם אֵינוּ בְּכוֹר בְּהֵמָה טְמֵאָה דְּמֵי שְׂאִינוּ בְּכוֹר אָדָם הֵיוֹת שְׁכָל כָּל מִפְרָשׁ לֵה', מִמִּילָא אֵינוּ בְּכוֹר בְּהֵמָה טְמֵאָה.**

וְעִדָּוָן צריך באור מדוע כהנים ולוים חייבים בבכור בהמה טהורה, דאם כל הטעם של בכור הוא הפרשה לה', כדלעיל, הרי כהנים ולוים שכל מציאותם מפרשת לה', מדוע צריכים להפריש בכור בהמה טהורה, ומדוע זה שונה מפטר חמור ומבכור אדם. נראה לבאר דבאמת מצד דין בכור הם היו צריכים להיות פטורים. אבל בבכור בהמה טהורה יש גם דין קרבן, כמובא במשנה (זבחים נו): **הַבְּכוֹר קִדְשִׁים קָלִים.** וכיון שיש עליו קדשת קרבן הם חייבים להפרישו מצד דין הקרבן שבו, ולא מצד דין בכור.

נִרְאָה להביא ראיה לזה דמובא במהר"ט אלגאזי (בכורות ג: על המשנה שם, ד"ה והנה גרסי') ולומד זאת מ'מכילתא', שהלוי צריך לתן בכור בהמה טהורה לפהו אך ורק אם הבכור נקרב על המזבח. ובאפנים שהבכור לא נקרב, כגון בזמן הזה, או בבכור בעל מום, אין הלוי צריך לתן את בשר הבכור לפהו כמו ישראל. ומבאר לפי דברינו דבמקום שחל על הבכור דין קרבן, צריך הלוי לתנו לפהו, כדי שהבשר יאכל על ידי כהן. ובמקום שלא חל דין קרבן, אין הלוי חייב לתנו לפהו. מה שאין כן ישראל, צריך לתת את הבשר לפהו גם בזמן הזה, מדין הפרשת בכור.

כתוב (במדבר ג, מה) **"קח את הלויים תחת כל בכור בבני ישראל ואת בהמת הלויים תחת בהמתם והיו לי הלויים אני ה' ואת פדויי השלשה והשבעים והמאתים העודפים על הלויים מבכור בני ישראל ולקחת חמשת חמשת שקלים לגלגלת וגו'":** וצריך להבין מה היתה המטרה של פדית הבכורים על ידי הלויים, ומדוע היה ענין לפדות את פטרי חמוריהם דוקא על ידי בהמת הלויים (ע' ברש"י שם). נראה לבאר פרשה זו על פי דברינו, דלאחר חטא העגל העביר הקב"ה את העבודה מהבכורים שחטאו בעגל ללויים שלא חטאו כמובא ברש"י (שם יב), וכיון שהבכורים וממונם היו מפרשים לקב"ה היה צריך להוציא אותם מרשותו של הקב"ה, לכן אמר ה' למשה שיקח את הלויים, וכל לוי

יפרש לקב"ה במקום בכור אחד, ובזה הוא יפדה את הבכור שיצא מרשות הקב"ה, והבכורים שנסארו עודפים על הלויים יפדו ויצאו מרשות ה' על ידי חמשה שקלים לגלגלת. וכן בהמת הלויים תהיה תמורת פטרי החמורים של הבכורים, דהחמור מסמל את כל הממון כדלעיל, ובזה שהעבירו את בהמת הלויים לקב"ה במקום חמורי הבכורים, סמלו בזה שבהמת הלויים וכל ממונם שיכים עכשיו לקב"ה יחד אתם, ופטרי החמורים של הבכורים, שכלול בהם כל ממונם של הבכורים, יצאו מרשות ה'.

כתוב (במדבר ח, יח) **"ואקח את הלויים תחת כל בכור בבני ישראל: ואתנה את הלויים נתנים לאהרן ולבניו מתוך בני ישראל לעבד את עבדת בני ישראל באהל מועד ולכפר על בני ישראל ולא יהיה בבני ישראל נגף בגשת בני ישראל אל הקדש".** וברש"י ה' פעמים נאמר בני ישראל במקרא זה להודיע חבתן שנקבלו אזכרותיהן במקרא אחד כמנין ה' חמשי תורה. נראה לבאר שהפתוב מזכיר את בני ישראל ה' פעמים, לרמז על ה' שקלים של פדיון הבכור, כשם שבכור ישראל נפדה בה' שקלים, כך בפדיון בכורי ישראל על ידי הלויים מזכרים בני ישראל ה' פעמים, לרמז שהיתה כאן בחינה של ה' פדיונות כנגד ה' שקלים.

מובא ברש"י (שם מה) **שה אחד של בן לוי פדה כמה פטרי חמורים של ישראל.** וצריך להבין מדוע לגבי האדם הצרכו לוי תמורת בכור, ובבהמה פטר שה אחד לכמה חמורים, נראה לבאר דבזה שהלויים הפרשו לקב"ה, ממילא הפרש כל ממונם עמהם. וממילא שחרר הבכור עם כל ממונו שפרון אחריו. ולקחת השה היתה רק לסמל שממונם של הלויים שהפרשו עכשיו, הוא תמורת ממון הבכורים ששחררו, ובשביל לסמל דבר זה, הספיק שה אחד תמורת כמה חמורים. וכן רואים קשר בין פדיון חמורי הבכורים במדבר על ידי השה, למצות פדיון פטר חמור בשה. דבשני המקומות פדיון החמור מסמל את פדיון כל החמירות, והוצאת החמירות מרשות ה' לרשות ה' לרשות האדם.

נראה דכל דין התורה לפדות את הבן הבכור בחמשה שקלים כמובא בפתוב (במדבר יח, טז), הוא רק לאחר שהעבודה עברה מהבכורים ללויים. ולו יציר שהעבודה היתה נשארת אצל הבכורים, לא היה מקום לפדות אותם דהם מפרשים לה', והפדיון מוציא מרשות ה', כדבארנו שלכן לא פודים את בכורי הכהנים והלויים. נראה דזה נרמז בכך שהתורה אמרה שהבכורים העודפים על הלויים יפדו בחמשה שקלים, ללמד שדין פדיון בכור בחמשה שקלים נוצר לאחר שהעבירו את העבודה מהבכורים. כשם שהבכורים העודפים יצאו מרשות ה' בחמשה שקלים, כל בכור שינלד יצא מרשות ה' בחמשה שקלים. ואם האב לא ישלם, יצטרך לתת את בנו לפהו, דבן זה שינך לה'.

מְצִינוּ במשנה (בכורות ג:) **כֹּהֲנִים וְלוֹיִם פְּטוּרִים מִקּוֹ, אִם פְּטוּר אֶת שֵׁל יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר, דִּין הוּא שֵׁיפְטוּרָא אֶת שֵׁל עֲצָמוֹ, הֵינּוּ שֶׁהַכֹּהֲנִים וְהַלוֹיִם פְּטוּרִין מִפְּדִיּוֹן הַבֵּן וּמִפְּדִיּוֹן פְּטוּר חֲמור הַיּוֹת שֶׁהֵם פְּטוּרֵי אֶת בְּכוֹרֵי יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר. בְּדֹאֵי שֵׁיפְדוּ אֶת עֲצָמוֹ, רוֹאִים שֶׁשֶׁרֶשׁ הַפְּטוּר שֶׁל כֹּהֲנִים מִמִּצְוֹת אֵלּוּ, נִלְמַד מִפְּדִיּוֹן הַבְּכוֹרִים בַּמִּדְבָּר, וְכַדְבָּאֲרֵנוּ שֶׁמִּשְׁשׁ נִלְמַד דִּין זֶה. שְׁשֵׁם נִכְנְסוּ הַכֹּהֲנִים וְהַלוֹיִם לְרִשּׁוֹת ה', וְזֶה הַטַּעַם שֶׁאֵינָם צְרִיכִים לְהַפְרִישׁ בְּכוֹר, וְזֶה אוֹמֶרֶת הַמִּשְׁנָה **אִם פְּטוּר אֶת שֵׁל יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר, עַל יְדֵי שֶׁנִּכְנְסוּ לְרִשּׁוֹת ה'** תַּחַת הַיִּשְׂרָאֵל, **דִּין הוּא שֵׁיפְטוּרָא אֶת שֵׁל עֲצָמוֹ.** דְּהֵם עֲדִין בְּרִשּׁוֹת ה'.**

כְּתוּב (שמות לד, כ) **"וּפְטוּר חֲמור תִּפְדֶּה בְּשָׂה, וְאִם לֹא תִפְדֶּה וְעִרְפָתוֹ, כֹּל בְּכוֹר בְּנֵיךָ תִּפְדֶּה, וְלֹא יֵרָאוּ פְּנֵי רִיקָם",** וּמִבְּאֵר רַש"י **"וְלֹא יֵרָאוּ פְּנֵי רִיקָם" לְפִי פְּשׁוּטוֹ דְּבַר בְּפִנֵי עֲצָמוֹ וְאֵינוֹ מוֹסֵב עַל הַבְּכוֹר, נִרְאֶה לְבָאֵר לְפִי דְּבָרֵינוּ דֶּהֲתוֹרָה נוֹתְנָת טַעַם לְמִצְוֹת עוֹלֵת רֵאִיָּה "וְלֹא יֵרָאוּ פְּנֵי רִיקָם" מִמִּצְוֹת בְּכוֹר, כְּשֶׁם שֶׁהַטַּעַם בְּקִדּוּשׁ הַבְּכוֹרִים הוּא לְהַחְזִיר וְלְהַעֲלוֹת אֶת הַגְּשָׁמִיּוֹת לַה', כִּן הָעוֹלָם לְרַגְלֵי "לֹא יֵרָאוּ פְּנֵי רִיקָם", וְצְרִיכִים לְהִבְיֵא קִרְבָּן לְהַעֲלוֹת גְּשָׁמִיּוֹת לַה'.**

נִרְאֶה דְּלִכּוֹן מִצְוֹת פְּדִיּוֹן הַבֵּן הֵינּוּ הַיָּחִידִים שֶׁצָּא מִכָּלל נֶפֶל וְהִגִּיעַ לְשִׁלְשִׁים יוֹם, כְּמוֹבֵא בְּגִמ' (בכורות מט), דְּצָרִיךְ שֶׁהַתִּינוּק יִהְיֶה בְּשִׁלְמוֹת, כְּדִי לְהַחְזִיר לַה' דְּבַר שְׁלֵם וּמִבְּחָר, וְכִשְׁמִיגֵעַ לְשִׁלְשִׁים יוֹם, צָרִיךְ לְתַנּוּ לַכֹּהֵן וְלְהַחְזִירוֹ לַה', אוֹ שֵׁיפְדוּהוּ בְּחִמְשָׁה שְׁקָלִים. וְכֵן בְּבְכוֹר בְּהֵמָה מוֹבֵא בְּרַמְב"ם (הל' בכורות א' יז) **אֵין נוֹתְנִין אֶת הַבְּכוֹר לַכֹּהֵן כְּשִׁינְלוֹד, שְׂאִין זֶה גְּדֻלָּה לַכֹּהֵן, אֲלֵא יִטְפַּל בּוֹ בְּעָלְיוֹ עַד שֵׁיגְדִיל מְעַט, וְיִתְנַנוּ לַכֹּהֵן, בְּבִהְמָה דְּקָה שְׁלִשִׁים יוֹם, וּבְגִסָּה חֲמִשִּׁים יוֹם וְכו'.** רוֹאִים שֶׁצָּרִיךְ לְתַת מִבְּחָר לְאַחַר שֶׁגִּדֵּל מְעַט. דְּבְכוֹר הוּא מְלֻשׁוֹן מִבְּחָר, וּבְזִכּוֹת שְׁמַעֲלִים אֶת הַמִּבְּחָר לַה' מִסְּמָלִים שֶׁהַכֹּל שֶׁל הַקֶּב"ה, וְנִמְצָא אֲצִלֵי רַק בְּפִקְדוֹן, וְזוֹכִים לְבִרְכָּה. וְכֵן כְּתוּב (דברים כא, יז) **"כִּי הוּא רֵאשִׁית אֲנֹו לֹו מִשְׁפֵּט הַבְּכֹרָה".** וּמוֹבֵא בְּבַעַל הַטּוּרִים' (שם) שֶׁכָּל מְקוֹם שֶׁכְּתוּב **"רֵאשִׁית",** זֶה מְסַמֵּל דְּבַר חָשׁוּב, וְגַם כָּאֵן הַבְּכוֹר הוּא הַמִּבְּחָר וְהַחֲשׁוּב, וְלִכּוֹן מְעָלִים אוֹתוֹ לַה'. וְכֵן מְצִינוּ בְּרַמְב"ם (הל' בכורות ב, ב) שֶׁבְּכוֹר בְּהֵמָה שְׂאִינוֹ מִבְּחָר אֵין מְקַרְבִּין אוֹתוֹ לְמִזְבֵּחַ, וְכֵן מְצִינוּ בְּגִמ' (בכורות יז) שִׁיטַת ר' טַרְפוֹן שֶׁבְּסִפְקָ בְּכוֹר נוֹתְנִים לַכֹּהֵן לְבָרֵר אֶת הַיָּפֶה וְהַמִּבְּחָר, וּמִכָּל זֶה רוֹאִים שֶׁנִּתְּנֵת הַבְּכוֹר, הִיא נִתְּנֵת הַמִּבְּחָר לַה'.

מִצְוֹת בְּכוֹרִים

וְכֵן בְּמִצְוֹת בְּכוֹרִים שֶׁהִיא בְּבַחֲנֵת בְּכוֹר כְּתוּב (שמות כג, יט) **"רֵאשִׁית בְּכוֹרֵי אֲדָמְתְךָ תָּבִיא בֵּית ה' אֱלֹהֶיךָ".** דָּגַם

בְּבְכוֹרִים צָרִיךְ לְהַפְרִישׁ אֶת הַמִּבְּחָר הַנִּקְרָא **"רֵאשִׁית".** וְכֵן מְצִינוּ בְּגִמ' (מנחות פד.) **אֵין מְבִיאִין בְּכוֹרִים חוּץ מִשְׁבַּעַת הַמִּינִין וְלֹא מִתְמַרְמֵם שְׁבֻהָרִים, וּמִבְּאֵר רַש"י וְלֹא מִתְמַרְמֵם שְׁבֻהָרִים, אֵף עַל פִּי שֶׁהֵם מִשְׁבַּעַת מִינִים, אֵינָן מִן הַמִּבְּחָר, וְרוֹאִים שֶׁבְּבְכוֹרִים צָרִיךְ מִבְּחָר.**

נִרְאֶה דְּלִכּוֹן מִי שְׂאִין לוֹ בַּעֲלוֹת עַל הַקֶּרֶע אֵף עַל פִּי שֶׁהֵאִילְנוֹת שְׂיָכִים לוֹ, אֵינוֹ מְבִיא בְּכוֹרִים, כְּמוֹבֵא בְּגִמ' (ב"ב פא.), דְּעִנְיָן הַבְּכוֹרִים הִיא הַעֲלָאתָ הַמִּבְּחָר לַה', וְאִם אֵין לוֹ בַּעֲלוֹת עַל הַקֶּרֶע, אֵף עַל פִּי שֶׁהַפְּרוֹת הֵם מִבְּחָר, הֵרִי אֵין כָּאֵן הַעֲלָאָה שֶׁל דְּבַר חָשׁוּב מִבְּחִינְתּוֹ שֶׁל הַנוֹתָן, דֶּהֲתוֹרָה רְצָתָה שֶׁתִּהְיֶה לוֹ בַּעֲלוֹת עַל הַקֶּרֶע וְהַפְּרוֹת, וְגַם יִהְיֶה מִבְּחָר, וּבְזֶה שֶׁהוּא מְעָלָה אֶת הַדְּבַר הַחֲשׁוּב בְּיֹתֵר מִבְּחִינְתּוֹ, הוּא מְסַמֵּל שֶׁהַכֹּל שֶׁל הַקֶּב"ה.

מְצִינוּ בַּמִּשְׁנָה (ביכורים א, ו) **יְבֵשׁ הַמַּעֲיָן וְנִקְצַץ הָאֵילָן מְבִיא וְאֵינוֹ קוֹרָא, ר' יְהוֹדָה אוֹמֵר מְבִיא וְקוֹרָא.** הֵינּוּ אִם לְאָדָם יֵשׁ קֶרֶע, וְלֹאֲחֵר שֶׁהַפְרִישׁ הַבְּכוֹרִים, קִדְּם שֶׁהִבְיָאָם לְבֵית הַמִּקְדָּשׁ, נִקְצַץ הָאֵילָן שֶׁמִּמֶּנּוּ לָקַח הַפְּרוֹת לְמִצְוֹת בְּכוֹרִים, לְפִי תִנּוּא קַמָּא **מְבִיא וְאֵינוֹ קוֹרָא.** וּמִבְּאֵר לְפִי דְּבָרֵינוּ דְּעַקֵּר דִּין הַתוֹרָה שֶׁל בְּכוֹרִים הִיָּה עַל נְתִינָה מִשְׁלֵמַת מִצַּד הָאָדָם. וּבְמִקְרָה שֶׁהֵאִילָן כְּבַר אֵינוֹ קָיָם, אֵין הָאָדָם מַחְשִׁיב פְּרוֹת אֵלּוּ כְּדְבַר הַחֲשׁוּב בְּיֹתֵר, דְּאֵלּוּ פְּרוֹת לֹא אֵילָן. לְכֵן מְבִיא וְאֵינוֹ קוֹרָא.

מְצִינוּ בְּרַש"י (ויקרא ב, יב) **מֵה יֵשׁ לְךָ לְהִבְיֵא מִן הַשְּׂאוֹר וּמִן הַדְּבֵשׁ "קִרְבָּן רֵאשִׁית", שְׁתֵּי הַלֶּחֶם שֶׁל עֲצַרְתָּ הַבָּאִים מִן הַשְּׂאוֹר, שְׂנֵאָמֵר "חֲמֵץ תֹּאפִינָה", וּבְכוֹרִים מִן הַדְּבֵשׁ, כְּמוֹ בְּכוֹרֵי תֹאנִים וְתִמְרִים.** רוֹאִים שֶׁאֵף עַל פִּי שֶׁשְּׂאוֹר וְדְבֵשׁ אֲסוּר לְהַקְטִיר עַל הַמִּזְבֵּחַ, בְּשְׁתֵּי הַלֶּחֶם וּבְבְכוֹרִים הִבְיָאוּ. נִרְאֶה דְּלִכּוֹן הַתִּירָה הַתוֹרָה בְּאֵלּוּ, דֶּהֲטַעַם שֶׁאֲסוּר לְהַקְטִיר שְׂאוֹר וְדְבֵשׁ מִבְּאֵר ב'חֲנוּךְ' (ק"ז) שְׂדָבְרִים אֵלּוּ מְסַמְלִים גְּאוּהָ, שֶׁהַחֲמֵץ תּוֹפַח וְהַדְּבֵשׁ רוֹתַח, וְכִלְפֵי מְעָלָה דְּבָרִים אֵלּוּ מְאֻסִּים. בְּכָל זֹאת בְּמִצְוֹת בְּכוֹרִים שֶׁעֲנִינָה לְהַחְזִיר לַקֶּב"ה אֶת הַמִּבְּחָר וְהַרֵאשִׁית, כִּינּוֹן שֶׁהָאָדָם מַחְשִׁיב עֲנִינִים אֵלּוּ וְאֵינוֹ מוֹאֵס בָּהֶם, צְוִתָּה הַתוֹרָה לְהִבְיֵא גַם מֵאֵלּוּ, וְלְהַחְזִירָם לַה'. דְּמִצְוֹת בְּכוֹרִים נִקְבַּעַת לְפִי דַעַת הָאָדָם. בְּדָבְרִים שֶׁהָאָדָם מַחְשִׁיבָם. וְאֵף עַל פִּי שֶׁזֶה מְאֻס כְּלָפִי שְׂמִיאָ, כָּאֵן הוֹלְכִים לְפִי דַעַת הָאָדָם.

נִרְאֶה דְּלִכּוֹן חֲלוֹת תּוֹדָה הֵינּוּ גַם מִחֲמַץ, דְּעִנְיָן הַתּוֹדָה וְהַהוֹדָאָה הוּא הַתְּבַטְלוֹת לַה', שְׂאָדָם אֵינוֹ מַחְשִׁיב אֶת עֲצָמוֹ לְכֹלֹם אֲלֵא מִתְבַטֵּל וְנִכְלָל בֵּה' אַחַד, כְּדְבָאֲרֵנוּ בְּמֵאֵמֵר 'אֵין יְשִׁיבָה בְּעִזְרָה'. וְכִשְׂאָדָם בְּדִרְגָּה זֹו כֹּל לְהִבְיֵא גַם אֶת הַחֲמֵץ הַתּוֹפַח, דְּמִדְרָגָה זֹו הִיא הַפֶּךָ הַגְּאוּהָ, וְגַם הַחֲמֵץ מִתְבַטֵּל וְנִכְלָל בֵּה' אַחַד.

אודא מאד לכל מי שישלח לי הוספות על מאמר זה לזיכוי הרבים

בכדי להוציא לאור את המהדורה החדשה של ספר 'סוד החשמל' אנו זקוקים לעוד נרשמים. הנרשמים מראש יקבלו את הסט [4 כרכים] במחיר 80 ש"ח בלבד. אין צורך לשלם מראש. נא להשאיר הודעה בתא קולי 0573109982. או בפקס 0737254480. או במייל fish@neto.net.il כמו כן אנו זקוקים לתרומות להדפסת עלונים. המעוניינים בחוברת 'פתח לסדור הרש"ש' או 'סוד החצי' [כל חוברת 250 עמודים 5 ש"ח] ישאירו הודעה כנ"ל. המעוניינים לקבל בדואר אלקטרוני את מאמר צניעות האישה עם הוספות חדשות [סוד חיי האישות לאור הקבלה לנשואים בלבד], או את הגיליון החודשי, ישלחו בקשה לכתובת המייל.